

از دیر باز روشهای متعددی برای پرداخت در معاملات وجود داشته و در حال حاضر نیز این روشها با پشت سر نهادن مراحل تکامل مورد استفاده قرار می گیرند. همچنین به نظر میرسد با رخدادن تغییراتی در زمینه تجارت بین الملل این روشها بیش از پیش رشد نموده و به تسهیل جریان تجارت کمک نمایند. اما در اکثر متون بازرگانی بین الملل از میان روشهای پرداخت چهار روش مورد تاکید ویژه قرار گرفته اند که مورد بررسی قرار می گیرند. این چهار روش عبارتند از :

- پرداخت بر اساس حساب باز
- پرداخت بر اساس برات وصولی
- پرداخت بر اساس پیش پرداخت
- پرداخت با اعتبار اسنادی

انتخاب یک روش برای پرداخت عموماً توسط طرفین و به صورت توافقی انجام می شود و به عوامل متعددی بستگی دارد. این عوامل عبارتند از:

- مدت زمان همکاری بین طرفین معامله و میزان اعتماد بین آنها
- موقعیت سیاسی، اقتصادی و قانونی در کشورهای خریدار و فروشنده (میزان ریسک کشورها)
- موقعیت مالی طرفین و بویژه خریدار
- فاصله جغرافیایی بین خریدار و فروشنده تعداد دفعات معامله و مهلت پرداخت و مبلغ معامله
- فرصت کسب اعتبار و هزینه های مربوطه

با توجه به مطالب فوق و در نظر گرفتن شرایط طرفین نمیتوان یک بهترین راه برای طرفین ارایه داد و بدیهی است در هر معامله بر اساس شرایط فوق بهترین روش انتخاب می گردد. چهار روش مذکور در این فصل مورد مطالعه قرار می گیرند اما قابل ذکر است روش اعتبار اسنادی مدرنترین و پیشرفته ترین و بالطبع پرمهرترین روش بوده و بیشتر مورد توجه و بررسی قرار خواهد گرفت.

پرداخت بر اساس حساب باز

در این روش خریدار یا وارد کننده این امکان را می یابد که بعد از رسیدن کالای به مقصد و حتی ترخیص کالای از گمرک مقصد مبلغ معامله را پرداخت نماید. به بیان دیگر خریدار در این روش بصورت نسبی بهاءکالای خریداری شده را پرداخت نموده و از مزایای آن بهره مند می شود. بدیهی است خریدار متعهد می گردد براساس توافق فی ما بین مبلغ معامله را در سر رسید معین و طی مهلت مشخص پرداخت نماید.

فروشنده در این روشسند مالی قابل معامله ای از خریدار دریافت نمی نماید و صرفا در صورتی مورد استفاده قرار می گیرد که خریدار اعتبار بسیار قوی نزد فروشنده داشته باشد و یا برای وی کامل شناخته شده باشد. طبق این روش، در صورت عدم پرداخت، فروشنده مکانیزم محافظتی مناسبی برای دریافت مبلغ معامله در دسترس نداشته، هر چند می تواند برای کاهش ریسک خود در قرارداد فروش به این موضوع اشاره نموده و آنرا سازماندهی نماید.

بعلاوه فروشنده ممکن است بتواند مهلت یا مدت زمان پرداخت را کوتاهتر نموده و در بعضی حالات خاص مالیات کالا را تا زمان پرداخت حتی در کشور مقصد برای خود حفظ نماید. هر چند این روش از ریسک بالایی برای فروشنده برخوردار می باشد اما همچنان مورد استفاده قرار می گیرد و بعضی شرکت های بیمه ای و ارگان های دولتی نیز این ریسک را مورد پوشش بیمه ای قرار می دهند. در کشور ما نیز صندوق ضمانت صادرات به نوعی این ریسک را پوشش می دهد.

وجه تسمیه نام این روش آن است که فروشنده در سیستم حسابداری خود برای خریدار یک حساب باز نموده و آن حساب را به میزان مبلغ معامله یا تعهدات خریدار بدهکار می نماید تا در روز پرداخت که این حساب بستنکار و تسویه شود. در این روش ریسک خریدار در حداقل ممکن و ریسک فروشنده حد اکثر می باشد. در شکل زیر با شماره گذاری انجام شده، مراحل استفاده از این روش را می توان مشاهده نمود.

پرداخت بر اساس پیش پرداخت

بر خلاف روش پرداخت بر اساس حساب باز که فروشنده بیشترین ریسک را می پذیرد، در روش پیش پرداخت خریدار بیشترین و در واقع کل ریسک را می پذیرد. بنابراین در این روش خریدار قبل از حمل کالا توسط فروشنده مبلغ معامله را پرداخت می نماید و منتظر می ماند تا فروشنده در زمان مقرر کالای مورد قرارداد را برای وی ارسال نماید.

این روش معمول در حالت های زیر مورد استفاده قرار می گیرد:

وارد کننده یا خریدار از سابقه فعالیت بازرگانی کافی برخوردار نمی باشد.

در صورتی که وضعیت اعتباری خریدار مورد تردید باشد و یا رضایت فروشنده را حاصل ننماید.

در صورتی که ریسک سیاسی و اقتصادی کشور خریدار بالا باشد.

در صورتی که تقاضا برای کالا خیلی زیاد باشد و فروشنده بخواهد کاملاً از دریافت بهاء کالا مطمئن باشد.

در این روش پرداخت بانکها درگیر نمی شوند و حتی در صورت درگیری بانکها، نقش آنها به انتقال وجه خالصه شده و دخالتی در انتقال، کنترل و معامله اسناد ندارند. بنابراین هزینه های بانکی در این روش کاهش یافته و روشی تقریباً ارزان می باشد.

در این روش خریدار ضمانت کافی برای پیگیری تعهدات فروشنده در اختیار ندارد و در صورتی که فروشنده کالا یا اسناد ناقص و ناکافی برای وی ارسال کند، عمال کاری از دست خریدار برنمی آید.

پرداخت بر اساس وصولی ها

همانگونه که مورد بررسی قرار گرفت در دو روش قبل یکی از طرفین معامله ریسک زیادی را می پذیرفت و به طرف مقابل اعتماد زیادی از خود نشان می داد. در صورتی که طرفین معامله بخواهند از ریسک کل معامله بکاهند و ریسک را بصورت مناسب و متعادل بین یکدیگر تقسیم نمایند مجبور می شوند از راههای دیگر پرداخت استفاده نمایند.

وصولی ها یکی از روشهای مدرن در معاملات بازرگانی بین المللی می باشند. روش وصولیها در عرف بانکی بازرگانیکشورمان تحت عنوان براتی یا واردات با روش "ثبت سفارش براتی در بانک" شناخته می شود.

در دو روش قبل بانکها نقشی در بررسی اسناد نداشتند اما در این روش بانکها علاوه بر انتقال وجه اسناد را نیز مورد بررسی قرار میدهند. آنچه در این روش اتفاق می افتد این است که فروشنده کالا را به کشور خریدار ارسال نموده، اما اسناد رامستقیم برای وی نمی فرستد، بلکه اسناد بازرگانی از جمله فاکتور، بارنامه، لیست عدل بندی، گواهی مبدا و دیگر اسناد را به همراه یک دستور العمل برای بانک مشخص شده می فرستد و در دستور العمل ارسالی از بانک مشخص شده می خواهد در صورتی که خریدار تعهدات خود را در پرداخت، قبول برات و یا غیره به انجام رساند، اسناد را به وی تحویل دهد.

طبق مقررات متحد المشکل وصولی ها URC522 وصولی COLLECTION یعنی انجام امور مربوط به اسنادیوسيله بانکهاطبق دستور العمل های دریافت شده برای:

- حصول پرداخت یا قبولی
- تحویل اسناد در قبال پرداخت یا در مقابل قبولی
- یا تحویل اسناد بر اساس تعاریف و شرایط دیگر

ملاحظه می گردد که طبق تعریفی که URC 522 از وصولی نموده است عمل وصولی باید بوسیله بانکها صورتپذیرد. از این نظر شاید وصولی را بدین صورت نیز بتوان تعریف نمود که در بازرگانی بین المللی صادرکننده (فروشنده) وصول وجه کاللی صادر شده را طبق دستور العمل دقیق و روشن به بانک واگذار می نماید و دراینصورت بانک نسبت به وصول وجه از خریدار اقدام نموده و اسناد کالارا به وی تحویل می دهد تا بتواند کاللی خود را ازگمرک ترخیص نماید. سندی است که به موجب آن شخص (حقیقی یا اغلب اوقات وصولیها به شکل برات ارزی ارسال می گردند. برات) به روئت (یا در سر رسید معین در وجه حامل یا به ۱۲ حقوقی) به دیگری دستور می دهد که مبلغ معینی را عندالمطالبه به کسی که حواله کرد او به شخص ثالث بپردازد.

به کسی که برات را صادر می کند دهنده برات یا برات کش وجه برات را باید بگیرد دارند برات یا برات دار و به کسی که وجه برات را باید بپردازد، گیرنده برات یا برات گیر می گویند.

برات ارزی در واقع نوعی برات می باشد که فروشنده یا ذینفع آنرا می نویسد، بانک ابالغ کننده یا بانک ذینفع آن را ارسال و خریدار آنرا قبولی نویسی می کند. فروشنده میتواند با ارایه این سند به بانک خود

بالمفاصله یا بعد از تاریخ تعیین شده مبلغ مندرج در آن را دریافت کند.

در برات ارزی از مشخصات کالای مورد معامله نام برده نمی شود. از سوی دیگر برات سندی است که قابل تنزیل بوده و در ۱۰ قابل معامله و نقل و انتقال بصورت مدت دار بودن، ذینفع آن می تواند قبل از سر رسید با کسر بهره منطقی، آن را در بانک یا موسسات مالی تنزیل نماید.